

Gherghelegiu Tatiana

doctorandă,

Școala doctorală Științe Juridice USM, Republica Moldova

STATUTUL JUDECĂTORILOR CURȚII CONSTITUȚIONALE: PREZENTARE GENERALĂ

***Rezumat.** Articolul cuprinde o prezentare generală a statutului judecătorilor Curții Constituționale din Republica Moldova, urmărindu-se elucidarea principalelor elemente care îl formează și definesc, precum și a cadrului normativ care le reglementează. Accentul principal este pus pe reliefaarea independenței judecătorilor ca principala garanție a statutului acestora și a obligației de a se supune Constituției și legii, ca parte integrantă a nucleului acestui statut.*

***Cuvinte cheie:** statut juridic, judecător, judecător constituțional, curtea constituțională, demnitar public, independență, constituție.*

Evenimentele din ultimii ani din domeniul justiției constituționale (însotite de acuzații de complicitate la tentativele de uzurpare a puterii de stat [1, p. 80-112]), au ridicat o serie de întrebări legate de (in)suficiența și calitatea cadrului juridic ce reglementează organizarea și funcționarea Curții Constituționale din Republica Moldova. Unele dintre principalele probleme conturate țin de statutul juridic al membrilor acestei autorități și posibilitatea atragerii la răspundere a acestora pentru modul în care își exercită atribuțiile funcționale.

Fiind probleme destul de importante într-un stat de drept, dar și actuale pentru societatea noastră, considerăm că acestea necesită o atenție distinctă din partea doctrinei, pentru a se asigura astfel fundamentarea științifică a unor soluții concrete. Pe de altă parte, trebuie să recunoaștem că în arealul științific autohton aceste subiecte sunt foarte puțin studiate, ceea ce confirmă o dată în plus nevoia unei dezvoltări teoretice.

Motivați de cele expuse, în prezentul demers științific ne propunem să realizăm o prezentare generală a statutului judecătorilor Curții Constituționale, în vederea elucidării principalelor elemente care îl formează și definesc, precum și a cadrului normativ care le reglementează.

În doctrină, conținutul însăși al conceptului de *statut juridic* este mult discutat, la moment nefiind conturată o viziune unică asupra acestuia. Fără a intra în polemici la acest capitol, vom menționa doar că, în general, *statutul juridic al persoanei* este recunoscut a fi o instituție juridică cu o structură complexă. Nucleul acestuia este format din drepturi și îndatoriri, care devin funcționale doar în cazul în care sunt îndeplinite anumite cerințe (de ex., cetățenia, capacitatea juridică etc.) și sunt asigurate prin garanții corespunzătoare (cum ar fi: principiile, inevitabilitatea răspunderii etc.). Potrivit cercetătorilor, toate aceste momente în ansamblu formează conținutul statutului juridic al persoanei și îi determină realizarea și eficiența practică [2, p. 11].

Extrapolând aceste momente la conceptul de *statut juridic al funcționarului*, considerăm că esența rămâne aceeași: nucleul statutului juridic al acestui subiect de drept este format din *drepturile și obligațiile funcționale*, care pot fi exercitate doar în cazul în care subiectul corespunde anumitor *cerințe* (de ex., incompatibilități) și există anumite *garanții* (ex., independența, răspunderea, inamovibilitatea, inviolabilitatea etc.).

Pornind de la aceste momente, considerăm că abordarea statutului juridic al judecătorilor constituționali trebuie să cuprindă toate aceste elemente: *drepturile și obligațiile funcționale, cerințele și garanțiile*. Date fiind limitele în care trebuie să ne încadrăm, în cele ce urmează ne vom axa în special pe *garanțiile statutului juridic* al judecătorilor constituționali, de care depinde realizarea și eficiența practică a atribuțiilor funcționale ale acestora.

Trecând nemijlocit la subiect, menționăm că cadrul normativ care conturează statutul juridic al acestor subiecți este format din *Constituția Republicii Moldova* [3], *Legea cu privire la Curtea Constituțională* nr. 317/1994 [4] și *Codul jurisdicției constituționale* [5]. Pe lângă aceste acte normative, o atenție distinctă merită și *Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică* nr. 199/2010 [6], potrivit căreia funcțiile de „președinte, judecător, judecător asistent al Curții Constituționale” sunt funcții de demnitate publică. În raport cu această lege – care este una generală, Legea nr. 317/1994 este o lege specială, fapt ce semnifică că în condițiile în care ultima nu conține derogări sunt aplicabile normele celei dintâi.

Relevant în contextul dat este art. 3 alin. (2) din legea citată, care stabilește: „Prevederile prezentei legi se aplică demnitarului în partea în care statutul acestuia nu este reglementat prin legi speciale. În cazul în care soluțiile juridice prevăzute de prezenta lege și de legea specială care reglementează activitatea demnitarului respectiv diferă, se aplică prevederile legii speciale corespunzătoare.” Așadar, sub acest aspect, putem recunoaște rolul acestei legi de a fundamenta și întregi statutul juridic al judecătorilor constituționali.

Așadar, în baza *Legii nr. 199/2010*, judecătorii constituționali sunt persoane ce exercită *funcții de demnitate publică*, altfel spus – *demnitari publici*, moment ce determină existența unor particularități în statutul lor juridic față de statutul celorlalți funcționari publici (reglementat în principal de o altă lege – *Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158/2008* [7]).

Aprofundând subiectul, reiterăm că potrivit *Constituției Republicii Moldova*, Curtea Constituțională ca unică autoritate de jurisdicție constituțională din Republica Moldova (art. 134 alin. (1)), este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției (art. 134 alin. (2)). În esență, anume aceste două elemente (independența și supunerea față de Constituție) conturează fundamentul statutului juridic al membrilor Curții Constituționale, care exercită justiția constituțională în stat.

Sub aspect structural, Curtea Constituțională se compune din 6 judecători, numiți pentru un mandat de 6 ani. Doi judecători sunt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de Consiliul Superior al Magistraturii (art. 136 alin. (1) și (2) din *Constituție* și art. 6 alin. (1) și (2) din *Legea nr. 317/1994*). Observăm că la constituirea Curții participă toate cele trei puteri ale statului, ceea ce în mare parte asigură/garantează independența instituțională a acestei autorități.

Dincolo de aceasta, independența judecătorilor constituționali mai este accentuată și în alte norme juridice. Este vorba despre art. 137 din *Constituție* și art. 13 alin. (1) din *Legea nr. 317/1994*, care prevăd că judecătorii Curții Constituționale sunt independenți în exercitarea mandatului și se supun numai Constituției. O normă similară se conține și în art. 8 alin. (1) din *Codul jurisdicției constituționale*, dar care este completată cu o dispoziție suplimentară (alin. 2), potrivit căreia: „judecătorii

Curții Constituționale examinează cauzele în condiții care exclud orice influență din afară asupra lor”.

În ordinea dată de idei, merită atenție și instituția *incompatibilităților*, menită să garanteze independența judecătorilor. Aceasta este prevăzută în art. 139 din *Constituție* și art. 15 din *Legea nr. 317/1994* după cum urmează: „Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu oricare altă funcție publică sau privată retribuită, cu excepția activității didactice și științifice”. Evident o astfel de condiție are un puternic rol de a garanta independența judecătorului constituțional.

Dacă independența judecătorilor constituționali este general acceptată, întrucât este o garanție fundamentală a înlăptuirii justiției constituționale într-un stat de drept, atunci „supunerea acestora doar Constituției” (ca obligație) a fost criticată în literatura de specialitate. În acest sens, prof. Gheorghe Costachi subliniază că [8, p. 48] la formularea normei conform căreia „Curtea Constituțională este independentă și se supune numai Constituției” (reglementată în art. 13 alin. (1) din *Legea nr. 317/1994*) nu s-a ținut cont de faptul că în același act normativ (art. 3 pct. c) din *Legea 317/1994*), unul din principiile activității Curții este *principiul legalității*. Prin urmare, se atestă o contradicție, întrucât, mai întâi se indică că Curtea se supune numai Constituției, după care prin prisma principiului legalității, i se cere practic respectarea legii.

Pe cale de consecință, cercetătorul consideră că ar fi necesar de completat atât *Legea 317/1994*, *Codul jurisdicției constituționale*, dar și *Constituția RM* cu dispoziția conform căreia Curtea urmează să se supună atât Constituției, cât și Legii.

Din perspectiva dată, în opinia cercetătorului, „este destul de clar de ce la moment nu pot fi identificate mecanisme de responsabilizare a membrilor Curții Constituționale. Explicația este destul de simplă, Curtea se supune doar Constituției, pe care tot ea o interpretează, fără a fi obligată să se supună legii. Practic, prin dispozițiile legale analizate, Curtea a fost plasată în afara sau deasupra legii, ceea ce și i-a permis să ajungă astăzi acolo unde se află. În fine, un astfel de statut al unei autorități publice este de neconceput într-un stat de drept, în care domnește legea.” [8, p. 48].

Fiind de acord cu o astfel de poziție, venim și cu un alt argument întru susținerea acesteia. Pornind de la faptul că, după cum am enunțat mai sus, *Legea nr. 199/2010* este legea-cadru pentru statutul demnitarilor publici, este de la sine clar că normele acesteia trebuie să fie aplicate și respectate și de judecătorii constituționali (care, la fel, sunt demnitari publici). Or, după cum a subliniat prof. Gh. Costachi, într-un stat de drept legea este obligatorie pentru toți, inclusiv pentru legiuitor, nefiind admisă nici o excepție în acest sens.

Drept urmare, susținem propunerea cercetătorului de a fi modificat și textul jurământului pe care îl depune judecătorul constituțional la investirea în funcție, care potrivit art. 12 alin. (2) din *Legea nr. 317/1994*, este următorul: "Jur să îndeplinesc cinstit și conștiincios obligațiile de judecător al Curții Constituționale, să apăr orînduirea constituțională a Republicii Moldova, să mă supun în exercitarea funcției numai și numai Constituției".

Analizând atent formula jurământului apare inevitabil întrebarea – dar unde sunt prevăzute obligațiile de judecător al Curții Constituționale? Evident, nu în Constituție, față de care acesta „promite” să se supună. Acestea sunt prevăzute în LEGE, și nu doar în una. *Per a contrario*, este greu de imaginat unde se poate ajunge dacă judecătorii constituționali nu ar fi obligați să respecte și să aplice LEGEA în exercitarea funcțiilor lor (cu regret, astfel de scenarii deja au fost regizate în practica societății noastre). Pe cale de consecință, susținem necesitatea modificării jurământului judecătorilor constituționali în așa fel încât ei să-și asume abligația de a se supune nu doar Constituției, dar și Legii.

Generalizând, vom sublinia că independența și obligativitatea supunerii Constituției și Legii constituie principalele elemente ale statutului juridic al judecătorilor constituționali, care permit autorității de jurisdicție constituțională să-și realizeze misiunea sa importantă în cadrul statului de drept.

References:

1. Pușcaș V., Kuciuk V. *Republica Moldova*, anul 2019. Tentativa de uzurpare a puterii de stat (analiză juridică). În: *Revista Națională de Drept*, Ediție specială, 2020, nr. 4-6, p. 80-112.
2. Marian O. *Statutul juridic al persoanei: conținut și garanții. Studii științifice*. Chișinău: S.n., 2017. 250 p.

3. *Constituția Republicii Moldova*, adoptată la 29.07.1994, în vigoare din 27.08.1994. Republicată în: Monitorul Oficial al RM nr.78/140 din 29.03.2016 (versiune în vigoare din 14.01.2019 în baza modificărilor prin Legea nr. 255 din 22.11.18, MO 467-479/14.12.18).
4. *Legea cu privire la Curtea Constituțională* nr. 317 din 13-12-1994. În: Monitorul Oficial al RM nr. 08 din 07-02-1995 (versiune actualizată prin Legea nr. 5 din 06.02.20, MO63-68/28.02.20).
5. *Codul jurisdicției Constituționale* nr. 502 din 16-06-1995. În: Monitorul Oficial al RM nr. 53-54 din 28-09-1995 (versiune actualizată prin Legea nr. 38 din 28.02.20, MO103/14.04.20).
6. *Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică* nr. 199 din 16.07.2010. În: Monitorul Oficial nr. 194-196 din 05.10.2010 (modificată prin Legea nr. 257 din 16.12.20, MO353-357/22.12.20).
7. *Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public* nr. 158 din 04.07.2008. În: Monitorul Oficial nr. 230-232 din 23.12.2008 (modificată prin Legea nr. 10 din 12.02.21, MO108-110/30.04.21).
8. Costachi Gh. *Misiunea justiției constituționale în statul de drept*. În: Revista Națională de Drept, Ediție specială, 2020, nr. 4-6, p. 41-52.